

Sygn. akt III CK 39/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 września 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący)

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (sprawozdawca)

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa K. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń "Na Życie" S.A., Inspektoratowi w R.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 14 września 2005 r., kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 27 września 2004 r., sygn. akt V Ca (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w S. do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 27 września 2004 r. oddalił apelację od wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 22 kwietnia 2004 r., którym rozstrzygnięto o żądaniu zapłaty, z którym K. P. wystąpił przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń na Życie S.A. Inspektorat w R.

Stan faktyczny sprawy nie budził kontrowersji. Ojciec powoda A. P. zawarł w dniu 28 grudnia 1984 r. z poprzednikiem prawnym pozwanej Spółki umowę zaopatrzenia dzieci na rzecz powoda. Sumę ubezpieczenia określono na kwotę 100.000 starych złotych. Po upływie osiemnastu lat powód miał otrzymać kwotę 258.400 starych złotych. Po upływie okresu ubezpieczenia Zakład Ubezpieczeń na Życie zaproponował powodowi wypłatę świadczenia w wysokości 880 zł, a później w wysokości 1800 zł. K. P. proponowanej kwoty nie przyjął.

Sąd pierwszej instancji uznał, że w sprawie zachodzą przesłanki dokonania waloryzacji świadczenia należnego powodowi. Jako miernik waloryzacji przyjęte zostało średnie wynagrodzenie miesięczne. Posługując się tym kryterium Sąd dokonał waloryzacji sumy ubezpieczenia i obliczył, że zwaloryzowana kwota wynosi 8906,31 zł. Uznał, że ryzyko związane ze spadkiem wartości nabywczego pieniądza obciąża strony po połowie i zasądził na rzecz powoda kwotę 4453,15 zł.

Sąd Okręgowy oddalając apelację powoda podzielił oceny Sądu pierwszej instancji. Zaakceptował zarówno miernik, którym posłużył się Sąd Rejonowy, jak również rozkład ryzyka zmian wartości nabywczego pieniądza. Uznał także za prawidłowe dokonanie waloryzacji nominalnej sumy ubezpieczenia (100.000 starych złotych), a nie sumy ubezpieczenia powiększonej o ustalone w umowie odsetki (258.400 starych złotych). Sąd drugiej instancji wskazał, że suma ubezpieczenia powiększała się o ustaloną w umowie stopę odsetek, zatem dokonanie waloryzacji kwoty wyższej stanowiłoby dwukrotne dokonywanie waloryzacji sumy ubezpieczenia. Sąd odwołał się także do tego, że ustalona umową składka nie była podnoszona i stanowiła realną wartość jedynie przez bardzo krótki okres ubezpieczenia. W art. 358¹ § 3 k.c. na sąd nałożony zaś został obowiązek uwzględnienia interesów obu stron umowy.

W kasacji powód wskazał na naruszenie art. 358¹ § 3 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zawarty w kasacji zarzut naruszenia art. 358¹ § 3 k.c. należy uznać za zasadny. W orzecznictwie za utrwalony należy uznać pogląd, że istota waloryzacji, zarówno umownej jak i dokonywanej przez sąd, wyraża się w przywróceniu pierwotnej wartości świadczeniom wynikającym z zobowiązań pieniężnych (tak uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1999 r., III CKN 489/98, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 130 i późniejsze orzeczenia). Utrwalone jest także, i aprobowane przez doktrynę, stanowisko, że wysokość sumy ubezpieczenia zaopatrzenia dzieci może być zmieniona na podstawie art. 358¹ § 3 k.c. (tak uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10

kwietnia 1992 r., III CZP 126/91, OSNCP 1992, nr 7-8, poz. 121; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 1996 r., III CZP 196/95, OSNC 1996, nr 6, poz. 78; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 1999 r., II CKN 202/98, OSNC 1999, nr 6, poz. 121).

Sąd Najwyższy wskazał już także, że prawidłowa wykładnia art. 358¹ § 3 k.c. musi prowadzić do wniosku, iż przedmiotem waloryzacji jest świadczenie pieniężne, wyrażające się określoną kwotą, będące przedmiotem zobowiązania od chwili jego powstania. W wypadku umowy ubezpieczenia zaopatrzenia dzieci przedmiotem waloryzacji jest zatem świadczenie pieniężne ubezpieczyciela będące elementem jego zobowiązania od chwili zawarcia umowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2001 r., V CKN 489/00, OSNC 2002, nr 7-8, poz. 104). Jeszcze bardziej jednoznaczny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 lutego 2003 r., I CKN 1/01 (niepubl.) stwierdzając, że w wypadku umowy ubezpieczenia zaopatrzenia dzieci przedmiotem waloryzacji jest kwota uposażenia, a nie suma ubezpieczenia. Stanowisko to aprobowane jest w późniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego (przykładowo por. postanowienie z dnia 6 stycznia 2005 r., III CZP 76/04).

Trafnie zatem wskazuje skarżący, że według kryterium średniej płacy miesięcznej powinna zostać zwaloryzowana określona w umowie suma uposażenia, a nie suma ubezpieczenia (suma nominalna).

Skarżący kwestionuje także przyjęty przez Sądy orzekające rozkład ryzyka zmiany wartości nabywczej pieniądza. Jego zdaniem, rozłożenie tego ryzyka po połowie nie uwzględnia faktu, że ubezpieczyciel jest profesjonalistą i ma większe możliwości ochrony swoich interesów, chociażby przez zmianę wysokości składek płaconych przez ubezpieczającego.

Stanowisko to należy co do zasady podzielić. W okolicznościach konkretnej sprawy trzeba jednak dokonać uzupełniających ustaleń co do możliwości dokonania takiej zmiany przez ubezpieczyciela. Umowa została zawarta przez ojca powoda w 1984 r. z Zakładem Ubezpieczeń, którego funkcjonowanie podlegało nieco odmiennym regułom niż obecnie działalność Zakładu Ubezpieczeń na Życie S.A. Do rozważenia pozostaje zatem, czy po przekształceniach własnościowych Zakładu taka możliwość istniała i z jakiej przyczyny pozwana Spółka nie skorzystała z możliwości urealnienia składek określonych umową zawartą wiele lat wcześniej. Okoliczności te mogą rzutować na określenie, w jakim stopniu ryzyko zmiany wartości nabywczej pieniądza obciąża powoda, a w jakim stronę pozwaną.

Z tych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania kierując się treścią art. 393¹³ § 1 k.p.c. mającym w sprawie zastosowanie na mocy art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. 2005 r. Nr 13, poz. 98).